

Les exposicions municipals de belles arts i indústries artístiques de Barcelona (1888-1906)

Maria Ojuel Solsona

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement- NoComercial – SenseObraDerivada 3.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento - NoComercial – SinObraDerivada 3.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0. Spain License.**

LES EXPOSICIONS MUNICIPALS DE BELLES ARTS I INDÚSTRIES ARTÍSTIQUES DE BARCELONA (1888-1906)

Maria Ojuel Solsona

Directora: Dra. Mireia Freixa Serra

**TESI PER OPTAR AL TÍTOL DE DOCTORA EN HISTÒRIA DE L'ART
DOCTORAT EEES: H1801 HISTÒRIA DE L'ART (2008-2013)
LÍNIA DE RECERCA: 100690 HISTÒRIA DE L'ART MODERN I CONTEMPORANI**

**Departament d'Història de l'Art
Facultat de Geografia i Història
Universitat de Barcelona**

B Universitat de Barcelona

Setembre 2013

6. L'exposició de belles arts de 1894

Aquesta mostra, amb el nom oficial de “Segunda Exposición General de Bellas Artes”, va tenir lloc entre el 23 d'abril i el 9 de juliol de 1894.

6.1. Preparatiu de l'exposició

Aquesta segona exposició de belles arts es va començar a preparar amb un any d'antelació, segons consta en un dictamen⁹⁴ de la comissió municipal de Biblioteques, museus i exposicions artístiques, datat l'abril del 1893, dirigit a l'alcalde, aleshores Manuel Henrich, on es recorda que en virtut de l'acord de 26 de juny de 1890 corresponia el torn de celebrar la segona exposició general de belles arts –atès que l'anterior havia estat d'indústries artístiques- i s'assenyalava el mes de l'abril del 1894 com a data possible. En aquest dictamen, la comissió diu pretendre corregir els defectes de les anteriors exposicions, que es van preparar amb precipitació, i així tenir prou temps per fer la publicitat necessària a fi de procurar la concurrència i fer una previsió del pressupost amb l'antelació suficient. Consta que l'ajuntament aprova aquest dictamen el mateix mes d'abril i que ja el maig l'ajuntament anuncia públicament la celebració de la mostra per a l'any següent. La junta proposa alguna modificació en el reglament existent i també sol·licita la col·laboració de “los altos poderes del estado, corporaciones oficiales, sociedades y personas caracterizadas de nuestra capital” perquè contribueixin oferint premis i/o dotacions econòmiques per adquirir les peces que indiqui el jurat, és a dir, es busquen “donants” privats, amb els conseqüents avantatges econòmics per a la corporació municipal, ja que s'estimula la compra per part de privats, o bé es fomenta que aquests particulars adquireixin obra – per mitjà de la concessió de premis- amb destinació al museu. Era una manera indirecta, doncs, d'adquirir fons per al museu públic, allà on l'ajuntament no podia arribar.

Les bases del reglament preveuen 3 grups d'obres: en el premi grup hi haurà 4 seccions: pintura, dibuix, gravat i escenografia; en el segon grup: escultura i gravat; en el tercer grup hi haurà l'arquitectura en totes les seves manifestacions artístiques; i, finalment, una secció especial dedicada a la reproducció de grans obres d'arquitectura, escultura, pintura i arts sumptuàries. Han de ser obres d'art vius o morts no abans del

⁹⁴ Vol. I: Comisiones organizadora y ejecutiva. Segunda Exposición General de Bellas Artes (1894), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

1891 i no han d'haver estat exhibides abans a la ciutat. Segons el reglament, l'ajuntament preveu dedicar la quantitat de 50.000 ptes en premis per l'adquisició de les obres: el diploma d'honor estarà dotat en 10.000 ptes i després es preveu concedir 24 diplomes a obres meritòries, i destinar 40.000 ptes per comprar-ne 12 de les premiades. La idea pel que fa als premis i les adquisicions és força diferent de la de l'any 1891. Es considera que els artistes premiats són els que mereixen que la seva obra sigui comprada. A la pràctica, però, es van donar més premis dels previstos i també es van comprar més obres perquè finalment s'hi van destinar 50.000 pessetes, a banda del premi d'honor.

El pressupost s'aprova el mes de maig de 1893: es preveu gastar 46.731 pessetes i ingressar-ne 82.000 (bàsicament per entrades i arrendament de serveis), amb un superàvit previst de 35.269. Com veurem, al final es va acabar cobrint despeses, perquè va caldre sumar les quantitats generades pel transport (expedició i reexpedició) de les obres franquiciades.

En l'expedient es conserven les cartes dirigides a diferents membres de la reialesa, diputacions, corporacions, hisendats i particulars diversos requerint la seva col·laboració per oferir premis. Es fa una circular amb les normes d'aquests premis particulars. Segons la circular, qualsevol entitat o privat pot concedir una recompensa o bé un premi en metàl·lic per adquirir una obra. Poden decidir quin tipus d'obra desitgen premiar i el jurat procedeix a escollir-la; o bé simplement poden destinar uns diners i el jurat tria una obra de qualitat en funció de la quantia del premi. Els artistes que optin a qualsevol d'aquest premis, ho han de fer constar amb antelació. La majoria de donants, com veurem, acabaran fent aportacions econòmiques d'unes 1.000 pessetes, per a la compra de les obres meritòries que el jurat esculli, ja sigui per a ús particular o bé per donar-les després al museu.

6.2. Organització de la mostra i de la concurrència

Sent alcalde Manuel Henrich, es van nomenar els membres de la comissió organitzadora que, al final, va ser presidida per Josep Collaso i Gil, l'alcalde que va succeir-lo. Estava formada per 12 regidors, 10 alts càrrecs acadèmics i professionals, 7 representants d'entitats artístiques i altres persones que hi formaven part a títol propi, com era el cas d'Agapit Vallmitjana, catedràtic d'escultura de l'Escola Oficial de Belles Arts; els ex-alcaldes Joan Coll i Pujol i Manuel Henrich; Francesc Soler i Rovirosa, pintor escenògraf; Francesc Miquel i Badia, crític d'art; Lluís Domènech i Montaner, arquitecte; Salvador Sanpere i Miquel, historiador i crític d'art; Josep

Masriera i Manovens, pintor; Tomàs d'A. Coll, pintor i regidor; i els ex-regidors Feliu Rich i Marià Fuster. Segons Bohigas, aquests dos ex-regidors “continuaban con derecho a formar parte de estas Comisiones por la valiosa colaboración que prestaban a todas ellas”⁹⁵. Tant Marià Fuster com Feliu Rich havien estat regidors el 1888, homes de confiança de Rius i Taulet, i després van continuar relacionats amb les diverses juntes municipals que promouran la creació dels museus i de les exposicions.

Reunida la comissió organitzadora, com ja era habitual en la gestió de les mostres, en sortí una comissió més reduïda, l'executiva, que va ser el veritable motor de l'exposició i que es va reunir de bon principi amb una periodicitat setmanal, formada pels tinents d'alcalde Frederic Schwartz⁹⁶ (president), Magí Fita⁹⁷ i Frederic Travé; Antoni Caba com a director de l'Escola Oficial de Belles Arts; Agapit Vallmitjana, com a catedràtic d'escultura de l'escola oficial de Belles Arts; Josep Vilaseca, president de l'Associació d'Arquitectes; Feliu Rich, ex-regidor, en qualitat d'ex-president de la primera exposició de belles arts; Marià Fuster, ex-regidor, en qualitat d'ex-membre del jurat de la primera exposició de belles arts; Josep Lluís Pellicer, cap dels museus de belles arts i de reproduccions, en qualitat de cap dels serveis tècnics de la mostra (és un auxiliar de la comissió, amb funció consultiva); Eduard Buxaderas, interventor municipal, en qualitat de cap del servei econòmic; i Carles Pirozzini, com a secretari general.

L'executiva es posa mans a l'obra des del primer dia de la seva constitució (28-10-1893), ja que es conserva un ofici signat per Pirozzini, d'aquesta mateixa data, que fa referència a una sèrie d'obres preliminars que seria necessari fer abans de l'exposició: repassar l'estat de les claraboies del palau –autèntic maldecap al llarg de la història de les mostres-, construir una tanca en els jardins contigus a l'edifici, decidir sobre la conservació o enderrocament de les estructures annexes fetes el 1892, urbanitzar els carrers circumdants, restaurar i decorar els interiors de les sales del Palau on haurà de

⁹⁵ BOHIGAS TARRAGÓ (1945b), pàg. 103.

⁹⁶ Frederic Schwartz i Luna (1853-1929) era doctor en filosofia i lletres, i havia estat catedràtic a les universitats de Barcelona, Granada i Saragossa, i autor de diversos llibres d'història d'Espanya i de Barcelona. Va tenir diversos càrrecs polítics: regidor a l'ajuntament de Barcelona, diputat provincial per Barcelona i governador civil en diferents províncies. Vegeu: *La Vanguardia*, 28-03-1929, pàg. 1.

⁹⁷ Magí Fita i Rovira (1850-1900) era un escultor i ceramista, descendent d'una nissaga de fabricants de rajoles i productes ceràmics, amb fàbrica pròpia. Va participar en diverses mostres de productes industrials i artístics i es va especialitzar en la decoració ceràmica aplicada a l'ornamentació de parcs urbans i jardins privats. FELIU FRANCH (2005), pàg. 142; MASRIERA, Artur, “D. Magín Fita y Rovira”, *La Vanguardia*, 29-09-1922, pàg. 10. Segons la glossa que en fa Masriera, fou abnegat regidor del municipi de Barcelona diversos cops i ciutadà actiu en assumptes diversos en benefici de la vila.

tenir lloc l'exposició, desmuntar i rentar els velàriums que tamisaven la llum provinent de les claraboies, i decidir els actes complementaris i els treballs de propaganda.

La disponibilitat d'espai segueix sent un dels problemes principals de la mostra, atès que el museu municipal ocupava diverses sales. El febrer del 1894, aquesta col·lecció permanent va ser traslladada provisionalment, mentre durés l'exposició, als baixos de l'edifici de Domènech i Montaner, l'antic Cafè-Restaurant de l'exposició, que en aquell moment ja acollia el germen del Museu d'Història. Sembla que també foren traslladades les obres adquirides per la Diputació en les anteriors mostres, que també ocupaven una sala, en virtut d'un acord verbal entre les dues administracions del febrer de 1893. També es conserva un ofici del desembre del 1894 en què, un cop conclosa l'exposició, consta que el cap de la secció de Museus, Pirozzini, es fa càrrec de les obres adquirides per la Diputació en la mostra per ubicar-les a l'ala dreta del primer pis de l'edifici, "con destino al Museo Provincial que se trata de instalar en aquella parte del edificio". Això no obstant, sabem que el projectat Museu Provincial no es va materialitzar fins al 1902 i, finalment, el 1907 es va fusionar amb el municipal.

La comissió també recomana una sèrie d'obres, com obrir una nova porta en el centre de la façana de l'edifici que dona al saló de Sant Joan per posar en comunicació l'ala nord i el gran saló central amb l'àmplia avinguda del jardí annex. També s'acorda acabar parcialment algunes de les decoracions externes de la façana del Palau que no van ser realitzades el 1888 i aquesta tasca s'encomana a Font, Falqués i a Pellicer, el qual també és l'autor del cartell anunciador. De tota manera, per la memòria que el secretari llegeix en la cerimònia de l'obertura de la mostra, sembla que aquests treballs de decoració externa no foren executats per no estar consignats en el pressupost.

Una de les altres preocupacions de la comissió era organitzar la publicitat i nomenar els agents per atreure una concurrència nombrosa i de qualitat. Es va decidir que es garantiria la franquícia del transport per aquells expositors guardonats amb el primer premi en altres exposicions nacionals o universals, sent l'ajuntament qui assumiria en aquests casos la despesa. Es va nomenar un agent oficial de duanes i transports, Antoni Lluch, i altres agents corresponsals en províncies. Es discuteix si cal tenir representants a l'estranger i, sobretot a París, quelcom que els membres de la comissió executiva consideren necessari. Finalment, es procedeix a nomenar José Smerdou⁹⁸ com a encarregat de la correspondència estrangera pel que fa a treballs de

⁹⁸ José Smerdou Bosich (1866-1937) era un emprenedor home de negocis de Trieste (port de l'Imperi Austrohongarès) que va actuar com a representant oficial d'aquest Imperi durant

propaganda i traducció. Smerdou havia estat secretari de la comissió austríaca durant l'exposició del 1888 i també va representar els artistes de l'Imperi Austrohongarès durant l'exposició de belles arts del 1891. Smerdou, a més, va ser el representant de la majoria d'artistes estrangers; altres foren representats per A. R. Ferri i per Adolfo Folchi. A jutjar per una carta que es conserva a l'expedient, és el propi Smerdou qui ofereix a l'alcalde la seva col·laboració per millorar les tasques de publicitat als països europeus, ja que diu haver-ne detectat deficiències. Demana, doncs, que el nomenin delegat i representant oficial dels països que pugui visitar, així com que les despeses dels viatges li siguin sufragades, però no sembla que finalment fos autoritzat per viatjar; ja que només es van enviar circulars als diaris estrangers i els butlletins d'admissió es van canalitzar a través dels consolats de França, Anglaterra, Itàlia, Bèlgica, Imperi Austrohongarès, Alemanya, Portugal i Turquia i de diversos països de Sudamèrica. També foren remesos a les ambaixades espanyoles de diverses ciutats europees, així com a Tànger, a l'acadèmia i entitats artístiques de París, i a alcaldes de diferents ciutats italianes. Durant la cerimònia d'obertura, Pirozzini agrairà al cos consular i a les acadèmies de París, Berlín i Roma el suport per captivar una concurrència estrangera de qualitat.

Pel que fa a l'estat espanyol, consta que s'envien butlletins a cada delegació provincial, demanant al governador civil de cada província que ho remeti als diaris locals i fomenti la constitució de juntes locals per animar la concurrència del lloc. També s'envien a les "províncies d'ultramar", és a dir, Cuba i Puerto Rico, Filipines i el Marroc (en aquest cas, per mitjà del pintor català instal·lat allà, Josep Tapiró). Els artistes disposaran del termini de 26 de març al 5 d'abril per a lliurar les obres i aquells que segons l'article 10 del reglament puguin votar els seus representants al jurat, en lliurar les obres, hauran de deixar en un sobre tancat i segellat la candidatura de 3 individus del grup a què pertanyen, sobres que seran oberts l'endemà de l'acabament del termini. Pirozzini, en el discurs d'obertura, només esmenta les comissions delegades de Sevilla, Màlaga, València, Bilbao i Balears, que serien les que finalment treballarien per la concurrència d'artistes. Per als artistes peninsulars es van aconseguir rebaixes en el transport ferroviari i, en el cas de les obres d'artistes andalusos, la companyia sevillana de vapors va concedir-los la gratuïtat del transport.

l'exposició del 1888. Després de la mostra, va romandre a Barcelona, on va muntar un negoci d'importació de productes austrohongaresos. A finals de segle, després de la crisi del 1898, va marxar a Mèxic i aviat va entrar dins el cercle del president Porfirio Díaz, qui li va confiar el consolat de Mèxic a Trieste, alhora que va obrir el mercat mexicà a l'important imperi centroeuropeu. Nomenat el 1930 cònsul honorari de Mèxic a Màlaga, ho va declinar en favor

S'estableix el preu de l'entrada a una pesseta, així com abonaments de 10 pessetes, amb dret a assistir a espectacles; passis lliures per a expositors i altres de gratuïts els dies festius fins a les 12 del migdia. S'acorda també instal·lar pals o astes publicitàries a la ciutat anunciant l'exposició.

6.3. Jurats i obres

6.3.1. El desenvolupament de l'exposició

La mostra va ocupar 15 sales del Palau, mentre que l'estructura annexa construïda el 1892 finalment no fou utilitzada i posteriorment va ser demolida. En la planta superior es concentrava la pintura: la secció espanyola ocupava les sales 1 a la 7; la pintura estrangera les sales 8 (secció bavaresa) i 9 la resta de la secció estrangera (Alemanya, Imperi Austrohongarès, Itàlia, França, Bèlgica, Veneçuela, Mèxic, Xile, Anglaterra...). En la planta baixa les seccions es distribuïen d'aquesta manera: en la sala 10 les aquarel·les, pastels, aiguades i pintura decorativa, a més del gravat; en la sala 11 el dibuix i la pintura decorativa espanyola; en la sala 12 el dibuix i pintura decorativa i el gravat de la secció estrangera, a més dels projectes arquitectònics espanyols i estrangers; en la sala 13 l'escenografia; en la 14 les reproduccions de la secció espanyola i estrangera; i, finalment, l'escultura espanyola i estrangera se situava al saló central. En total, segons el catàleg hi ha uns 700 expositors amb 1.299 obres; és a dir, quasi dues obres per cada expositor. En un catàleg suplementari consta que el vestíbul de l'ala dreta de la planta baixa també va albergar pintures decoratives i també se citen les obres que optaven als diversos premis particulars convocats.

La inauguració de la mostra fou el 23 d'abril, a càrrec del general Weyler en representació de la reina regent, en presència de l'alcalde, Collaso i Gil. Com era habitual, el secretari de l'ajuntament va llegir els acords referents a la celebració de la mostra; després Pirozzini va llegir la memòria-ressenya dels treballs de la comissió organitzadora; seguidament va intervenir l'alcalde i, finalment, el delegat regi va declarar oberta l'exposició. En el seu parlament, Pirozzini es felicita per la celebració d'aquesta nova mostra, i considera que s'ha complert amb la condició d'assolir una concurrència nacional i internacional de qualitat, així com un condicionament òptim dels espais del palau. També subratlla l'existència d'una nova secció d'escenografia. Agraeix el suport del cos consular, dels governadors provincials, de la Reina Regent i

del seu fill Porfirio Smerdou (1905-2001), que durant la guerra civil es va significar per l'acollida

dels prínceps de Baviera per afavorir la concurrència. Esmenta de manera especial les gestions de la princesa de Baviera, Maria de la Paz de Borbón –filla d'Isabel II-, per demanar als artistes bavaresos la seva participació en la mostra. Efectivament, la secció de Munic va ser especialment nombrosa en aquesta exposició.

	Nº obres	% del total	Nº expositors	% del total
PINTURA				
ESP	520		353	
EST	207		108	
Total pintura	727	57%	461	67%
DIBUIX				
ESP	148		60	
EST	17		6	
Total dibuix	165	13%	66	10%
GRAVAT				
ESP	15		8	
EST	28		8	
Total gravat	43	3%	16	2%
ESCENOGRAFIA				
ESP	74		14	
EST	-		-	
Total escenografia	74	6%	14	2%
ESCULTURA				
ESP	106		70	
EST	41		23	
Total escultura	147	12%	93	13%
ARQUITECTURA				
ESP	60		16	
EST	9		3	
Total arquitectura	69	5%	19	3%
REPRODUCCIONS				
ESP	32		16	
EST	16		3	
Total reproduccions	48	4%	19	3%
TOTAL	1273		689	

Distribució de les obres i expositors (espanyols i estrangers) per seccions (elaboració pròpia)

Com ja era el costum, es van programar diferents actes festius i musicals coincidint amb l'exposició: concerts instrumentals i corals, revetlles, concursos de rams de flors, espectacles d'esgrima, focs artificials i espectacles d'il·luminació fantasiosa de la façana del Palau. També cal consignar les cerimònies d'obertura i clausura de la mostra, així com un ball de gala en obsequi als ofertors de premis i als abonats al certamen, que tenia com a objectiu aconseguir més persones que s'abonessin, i que incloïa, com era habitual, un sorteig d'obres d'art.

6.3.2. L'actuació dels jurats

L'elecció dels membres del jurat es feia l'endemà de l'acabament del termini de lliurament de les obres. Per votar els jurats es va optar per una solució més pràctica que en les passades exposicions, que no obligués a la compareixença presencial dels expositors o dels seus representants en la jornada de la votació: en entregar les obres, els expositors lliuraven alhora un sobre contenint els noms dels candidats a constituir el jurat de secció a la que concorrien. D'acord amb el reglament, 3 individus del jurat de cada grup eren nomenats per la comissió organitzadora i els altres 3 eren triats entre els més votats pels expositors. En el cas del grup de reproduccions, segons l'expedient, s'encarregà directament a Pellicer que triés les obres que considerés de prou qualitat per ser exposades.

A la primera sessió hi compareix tot el jurat (efectius i suplents), a més del secretari, Pirozzini, de Josep Lluís Pellicer (que consta com a cap dels serveis tècnics i com a director del museu de reproduccions), i sota la presidència del regidor i alhora *connaissanceur* artístic Frederic Schwartz, en representació de l'alcalde, president honorari del jurat. En aquesta sessió del jurat, segons consta en l'acta, el pintor i regidor Josep A. de Trias diu que hi ha rumors que s'han enviat obres ja mostrades públicament a la ciutat, la qual cosa contravé el reglament, i considera necessari que el jurat es posi d'acord amb el que s'entén per "mostrar públicament". Vilaseca proposa que es considerin les obres exposades "en establecimientos que se visitan públicamente o en aparadores de tiendas y entradas o vestíbulos de edificios públicos y particulares"⁹⁹. S'accepta la seva proposta i es vota a favor de rebutjar aquest tipus d'obres. Trias demana que els suplents, presents en la reunió, també ajudin a la col·locació de les obres atès que el temps és limitat.

En deu dies, el jurat ha rebutjat i col·locat les obres en les sales i acorda que, si després de l'admissió i col·locació de les obres encara hi ha notícies de l'exposició prèvia en públic d'alguna altra obra, la comissió organitzadora queda autoritzada per retirar-la de l'exposició. Consta que hi ha dos artistes que reclamen perquè les seves obres han estat excloses per haver estat prèviament exposades: en un cas, hi ha una instància presentada per A. Serra dient que l'obra titulada *De primera intención* no era la mateixa exposada a la Parés, però després d'opinar alguns jurats sobre la gran semblança entre aquesta obra i la que es va exposar en el local indicat, es va decidir

⁹⁹ Vol.III. Jurados admisión y recompensas. Segunda Exposición General de Bellas Artes (1894), Arxiu Històric del Museu d'Art de Catalunya.

excloure-la; en un segon cas, una reclamació semblant per part de l'italià Giuseppe Signorini fou acceptada.

També es va formar el jurat de recompenses, que havia de decidir els premis i les adquisicions. En aquesta convocatòria, al costat dels membres de cada un dels tres grups, escollits per part dels expositors, es van afegir 2 membres de la comissió organitzadora. Es dona el cas que en primer grup, per la secció 4 (escenografia), va resultar escollit Raimon Casellas, en qualitat de crític d'art, però hi va renunciar per considerar "incompatible la reserva del propio juicio, á que por un determinado tiempo obliga el cargo de jurado, con los deberes del escritor que expresa públicamente sus opiniones"¹⁰⁰, i va ser reemplaçat per Josep Pascó.

6.4. Premis i adquisicions

El jurat de recompenses va donar el veredict de les obres premiades i proposades per ser adquirides a la Comissió Municipal de Biblioteques, Museus i Exposicions a inicis de juliol. En les seves apreciacions, el jurat fa palès que ha intentat fer un equilibri entre els dos criteris diferents per justificar les peces que han de ser comprades per als museus: per a uns membres, els diners s'han d'invertir en obres de qualitat, dignes de formar part d'un museu compost "de lo mejor entre lo bueno"; per a d'altres, les compres poden auxiliar "á aquellas deficiencias materiales con que lucha el artista, principalmente en medios locales relativamente de poco vuelo [...] y servir para estímulo y fomento del arte por el camino de la protección material á los artistas". Un altre aspecte que fou motiu de debat entre els jurats fou si només s'havien d'adquirir peces de materials permanents, però finalment es va decidir que es pogués incorporar també peces realitzades amb materials més efímers, com era el cas de maquetes o guixos.

L'informe del jurat també apunta que s'havien tingut en compte les diferents tendències representades pels jurats i s'havien procurat escollir, dins cada tendència, les obres millors, tot prioritzant els corrents artístics en boga: "Dan unos importancia primordial á la reproducción castiza de las cosas, fieles hasta la escrupulosidad más nimia, á las líneas y contornos y coloraciones que ofrecen en la naturaleza. La dan otros á lo que cabe llamar idea, ya se manifieste ésta en la presencia de una acción dramática ó simplemente anecdótica, ya, más ceñida á los límites de la técnica, busque el placer para el espectador en las dificultades de la composición ó en las

¹⁰⁰ *La Vanguardia*, 8-5-1894, pàg. 2.

gallardías del desempeño. La dan otros al sentimiento que cabría llamar lírico, infundiendo en sus obras las que alguien calificó de risas y llanto de las cosas, esto es, traduciendo las impresiones morales que en el artista producen los espectáculos naturales. Otros propenden ó se enamoran de algo más sutil, más inefable, que entran por mescolanza misteriosa la verdad real de la naturaleza, inspiradora directa del tema –el sentimiento lírico en cuanto aquella verdad es sentida y expresada por un estado de ánimo artístico- y otro sentimiento que cabría llamar sentimiento-sensación en cuanto no lo excita el aspecto moral ó dramático del espectáculo considerado, sino algo más refinado, más hondo, las armonías misteriosas, semi-materiales, semi-espirituales del aire y de la luz sobre las cosas, las dulces suavidades de sus gradaciones, las bruscas videncias de sus contrastes, las melancolías de sus semitonos apagados ó las apoteósicas triunfales de sus centelleantes coloraciones. El arte de la pintura se endereza, hoy, por estas últimas direcciones, siguiendo el movimiento general del espíritu contemporáneo hacia algo distinto y superior al simple aspecto real de los objetos ó de les seres, y á los simples alardes de habilidad ó de corrección en los procedimientos técnicos. Las manifestaciones de esta nueva dirección del arte [...] tienen señalado lugar en un Museo, en el cual hay que depositar no ya solo las obras que señalen una etapa histórica del arte, sino –y a caso en primer término cuando se trata de un Museo que, como el nuestro, ha de ser en gran parte educativo- aquellos obras que haciendo presentir las últimas y más radicales evoluciones, sugieran el que las estudie idea y puntos de vista fecundos en enseñanzas, y le permitan siquiera en modesta escala, adivinar con ejemplos á la vista, por donde van las corrientes nuevas, [...] dejarse influir por ellas en lo que tienen de sana y saludable revolución contra el arte frío y muerto que solo entretiene los sentidos de afuera ó la superficial curiosidad de un momento”¹⁰¹. El jurat justifica que l’elecció de les obres estrangeres i d’algunes de les locals està guiada per aquest criteri i, sens dubte, les pintures de Meifrèn, Rusiñol i Brull, adquirides per l’ajuntament, podrien respondre a aquesta categoria.

Aquesta defensa de la tendència simbolista enfront al realisme dramàtic o anecdòtic revela un enfocament modern del jurat de la secció de pintura, compost pels venerables Benet Mercadé i Antoni Caba; pel jove Ramon Casas, i pels crítics Joan Sardà, de la generació d’Oller i Yxart, i per Frederic Schwartz.

¹⁰¹ Vol.III. Jurados admisión y recompensas. Segunda Exposición General de Bellas Artes (1894), Arxiu Històric del Museu d’Art de Catalunya.

Segons Marchi, el fet que tres dels premiats, Vancells, Blay i Pinós, fossin membres del recent creat Cercle Artístic de Sant Lluç, podria tenir a veure amb la notícia apareguda a *La Vanguardia* conforme l'ajuntament els havia donat l'oportunitat de formar part del jurat d'admissió, però el cert és que l'entitat només apareix dins el comitè organitzador¹⁰². Per contra, el Cercle Artístic sí que apareix en el jurat d'admissió en la secció d'escultura. De tota manera, el jurat d'admissió tampoc no decidia els premis, sinó que ho feia el jurat de recompenses.

El jurat qualificador va concedir el premi d'honor, amb la dotació de 10.000 pessetes, al retrat a l'oli de la Princesa de Baviera, Maria de la Paz de Borbón, obra del pintor realista bavarès Franz von Lenbach. En aquesta decisió, més enllà de la qualitat de l'obra d'aquest retratista talentós, segurament hi va pesar el fet que la princesa havia estat una de les afavoridores de la concurrència bavaresa. El premi no comportava, en aquest cas, l'adquisició de la peça, que era de la seva propietària.

En el cas dels dibuixos, gravats i escenografia, el jurat justifica la seva elecció en diversos casos per motius d'estudi i d'exemplaritat tècnica. En el cas de l'escultura, l'informe ressalta que també s'havien premiat tendències diverses i recompensat alhora nous talents. Respecte a les escultures en guix adquirides, el Jurat de Recompenses considera que existeix perill que es deteriorin i, en conseqüència, jutja convenient que es reproduïxin en marbre o en bronze, atès que "deben figurar en el Museo Municipal de Bellas Artes y por lo tanto destinadas á perpetuarse".

El jurat també va proposar una categoria extraordinària de premis per a les reproduccions de mèrit que fossin adquirides amb destinació al Museu Municipal de Reproduccions.

En total, es van concedir 80 premis, entre el premi d'honor i els diplomes, a part dels diversos premis oferts per entitats (extraordinaris). Els artistes estrangers són, com en l'edició del 1891, comparativament més premiats que els espanyols.

	Pintura	Dibuix¹⁰³	Escultura	Arquit.	Reprod.	total	%
Esp	18	10	15	5	2	50	63
Estr	11	6	10	1	2	30	37
Total	29	16	25	6	4	80	

Distribució de premis de l'exposició de 1894 (elaboració pròpia)

¹⁰² MARCHI (2011), pàg. 44.

¹⁰³ També s'inclouen les obres d'escenografia i els gravats.

Pel que fa a les adquisicions, van ser 32 obres en total, força repartides entre artistes estrangers i espanyols.

	Pintura	Dibuix	Escultura	Arquit	Reprod	total	%
Esp	6	5	6	1	-	18	56
Estr	3	4	4	-	3	14	44
Total	9	9	10	1	3	32	

Distribució de compres de l'exposició de 1894 (elaboració pròpia)

Tot i comptar amb 50.000 pessetes per a adquisicions, el nombre d'obres comprades fou força menor que en la convocatòria del 1891, ja que es va optar per comprar menys peces però de preus més alts i, a més, a diferència del 1891, aquest cop es va decidir comprar prioritàriament obres premiades. A més, com hem dit, l'ajuntament va aportar 10.000 pessetes addicionals per a un premi d'honor, que no comportava la compra de l'obra en aquest cas. La Diputació Provincial, per la seva banda, va adquirir 9 pintures d'artistes majoritàriament catalans, que consten a l'expedient.

Com hem explicat anteriorment, la comissió organitzadora de l'exposició va sol·licitar la col·laboració de diversos membres de la cort, diputacions provincials, corporacions, entitats o particulars en l'adjudicació complementària de recompenses als artistes. En qualsevol cas, és el jurat qui escull una o diverses obres però, en algun cas, és l'ofertor qui tria finalment l'obra que vol premiar entre les proposades pel jurat. En cas que es tractés de premis a categories molt específiques, els artistes havien d'indicar si volien optar-hi. Finalment, les persones o entitats que van oferir premis van ser:

- Premi de la Reina Regent Maria Cristina, consistent en una gerra artística a la millor pintura d'autor espanyol.

Adjudicat a la pintura *La ferreria* (núm. 220), de Lluís Graner. Aquesta obra va ser adquirida per l'ajuntament.

- Premi de la Infanta Isabel, consistent en una estatueta de Mercuri a la millor escultura o aiguafort d'autor espanyol.

Adjudicada a l'escultura *Los primeros fríos* (núm. 1004), de Miquel Blay. Aquesta obra també va ser comprada per l'ajuntament.

- Premi del Cercle del Liceu de Barcelona, consistent en 1500 pessetes per l'obra que es consideri més adequada a les condicions de l'entitat.

Es designen 4 obres perquè el donant esculli: *Salida de misa* (núm. 209) de Laureà Barrau; *Fatigada* (núm. 212), de Francesc Masriera; *Lola* (núm. 221) de Daniel Hernández; i *Preliminares del primero de mayo en una fábrica de Bilbao* (núm.

270), de Vicente Cutanda. L'obra de Masriera figura avui dia en la col·lecció de l'entitat.

- Premi de la Duquessa de Dénia, consistent en 1000 pessetes per una obra escollida per l'ofertora entre les triades pel jurat, que després serà donada al Museu.

Es va escollir l'obra *Pequeña normanda* (núm. 224) de José Jiménez Aranda, que va ingressar al museu¹⁰⁴.

- Premi ofert per Enric Collaso i Gil, consistent en 1000 pessetes per una obra escollida per l'ofertor entre un grup de 15 triades pel jurat.
- Premi ofert per Pere G. Maristany, consistent en 1000 pessetes per una obra escollida per l'ofertor entre les 15 triades pel jurat.
- Premi ofert per Josep Mansana, consistent en 1000 pessetes per una obra escollida per l'ofertor entre les 15 triades pel jurat.
- Premi ofert per Marià Rifà, consistent en 1000 pessetes per una obra escollida per l'ofertor entre les 15 triades pel jurat.
- Premi del bisbe de Vic, Josep Morgades, a l'autor del millor baix-relleu que representi "La Sagrada Família a Natzaret", consistent en 1000 pessetes (hi opten 4 artistes).

No s'adjudica.

- Premi de la Diputació Provincial de Saragossa, consistent en 2.500 pessetes per la millor composició pictòrica que representi l'enterrament de D. Juan de Lanuza (hi opta un artista).

No s'adjudica.

- Premi de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Barcelona, consistent en 1000 pessetes al millor projecte (bidimensional o tridimensional) de font pública. Hi opten 5 autors amb 2 projectes cada un.

Adjudicada a l'obra *Los señores del mar* (núms. 1286 i 1287) de Felipe Mario López Blanco.

- Premi de l'Associació Literària i Artística de Barcelona, consistent en el títol de soci honorari de l'entitat i en 1000 pessetes pel millor alt-relleu que representi l'assumpte de "la premsa glorificant les lletres i les arts" (hi opten 3 artistes).

No s'adjudica.

- Premi de l'Associació Literària i Artística de Barcelona, consistent en el títol de soci honorari de l'entitat i en 500 pessetes pel millor projecte de tapís-dosser presidencial amb una orla que representi una al·legoria dels literats i artistes de

¹⁰⁴ BORONAT (1999), pàg. 46.

Catalunya (hi opten 4 artistes).

No s'adjudica.

- Premi del Cercle Eqüestre de Barcelona, consistent en 1000 pessetes per la millor obra sobre el motiu de l'esport i que representi, amb preferència, un tema hípic (hi opta un artista).

No s'adjudica.

Pels que fa als premis oferts per Collaso, Maristany, Mansana i Rifà, no coneixem l'obra premiada, però sabem que foren seleccionades entre una llista proporcionada pel jurat, en la qual hi havia les següents pintures: *Gracia* (núm. 6) de Gonzalo Bilbao; *¡¡Regreso!!* (núm. 102) de Miquel Carbonell; *Bordadora* (núm. 123) de Josep Miralles; *Une grisette* (núm. 129) de Ricard Planells; *Playa de Blanes* (núm. 134) de Joan Roig i Soler; *Buena pesca* (núm. 148) de Joan Baixas; *Viam veritatis...* (núm. 158) de Ricard Brugada; *Flores de Abril* (núm. 203) d'Aurelio Tolosa; *Pequeña normanda* (núm. 224) de José Jiménez Aranda (premi de la Duquesa de Dénia); *Salida de misa...* (núm. 236) de Darío de Regoyos; *Poesia d'hivern* (núm. 249) de Joaquim Vayreda; *Una parisienne* (núm. 256) d'Ignacio Zuloaga; *Dos llums* (núm. 291) de Ramon Pichot; *Tarde de verano* (núm. 535) de Josua von Gietl; i *La Tamise à Londres* (núm. 606) de Siebe ten Cate. Algunes de les obres d'aquesta llista van ser comprades per la Diputació: és el cas de l'oli de Roig i Soler i del de Vayreda. Alguns anys més tard, l'ajuntament va comprar el quadre de Miquel Carbonell, mort l'any 1896, que consta en el catàleg del 1906 amb el nom *El regreso del soldado*. La compra fou proposada al municipi per la comissió de biblioteques, museus i exposicions. Un dels regidors va objectar que les obres adquirides pel municipi havien d'haver estat premiades a les mostres barcelonines i que aquesta no ho havia estat, però es va donar per bo que ho hagués estat a Madrid –on, en efecte, havia obtingut una segona medalla a l'exposició nacional del 1892–, per la qual cosa fou comprada per 3.000 pessetes¹⁰⁵.

Com altres vegades, és difícil valorar la compra d'obres per part de particulars, però a l'expedient es guarda informació sobre diverses obres que van figurar en la mostra i que són adquirides per l'advocat Xavier Tort i Martorell. Consta que Pirozzini va fer de mitjancer en la transacció.

¹⁰⁵ *La Vanguardia*, 19-3-1897, pàg. 5.

6.5. Cloenda i balanç de l'exposició

Segons Bohigas, “La exposició fué realmente un éxito y complació al público más francamente que la anterior”¹⁰⁶. Sens dubte, havia estat una mostra organitzada amb molta més antelació i que, en general, quedà més lluïda. L'èxit de visitants va obligar a prorrogar-la fins al 9 de juliol. Durant la cerimònia de clausura, com era el costum, el secretari va llegir el fallo del jurat i el delegat regi la va declarar clausurada en nom del rei. A la nit, va tenir lloc un festival amb concert i desfilades. El Palau de Belles Arts i els jardins annexos es van il·luminar i va celebrar-se un concert amb la intervenció de la Banda Municipal, dirigida per Josep Rodoreda, i l'Associació de Cors de Clavé –on intervenien més de 500 cantaires, dirigits per Estanislao Mateo.

Venda d'entrades	62.508
Venda d'abonaments	22.774
Arrendament servei de guarda-roba	225
Arrendament cafè-restaurant	550
Venda catàlegs	1.074
Recaptació ball	220
Total	87.351

Ingressos de l'exposició de 1894

El pressupost de la mostra aprovat el juliol del 1896 era de 46.731 pessetes, però en acabar la mostra calia sumar l'abonament de les despeses de transport de les obres franquiciades, que ascendia a 24.271 pessetes, i una partida per festes i actes públics de 16.500 pessetes: en total, una consignació de 87.502 pessetes. Els ingressos van ser de 87.351 pessetes, sobretot fruit de la venda d'entrades i abonaments, de manera que el dèficit va ser reduït, però en cap cas va comportar superàvit, com s'havia previst inicialment. A més, els comptes no incloïen els treballs per condicionar el palau ni els diners dedicats a l'adquisició d'obra.

Podem fer una inferència sobre els visitants que rebia la mostra, en funció de les quantitats recaptades per la venda d'entrades. Es van recaptar 62.508 pessetes, que ens permeten dir que hi va haver almenys la mateixa quantitat de visitants, ja que l'entrada costava una pesseta. Cal afegir, la quantitat de 22.774 pessetes en concepte d'abonaments, la qual cosa equival a 2.277 persones que van adquirir abonaments de 10 pessetes. Cal tenir en compte que els organitzadors, jurats i expositors tenien entrada lliure al recinte i que també es donaven entrades gratuïtes a estudiants i obrers. Podem concloure que la mostra podria haver obtingut 80.000 visites o més.

¹⁰⁶ BOHIGAS TARRAGÓ (1945b), pàg. 105.

En aquesta exposició algunes obres foren abandonades pels seus autors, normalment per estalviar-se la despesa de la reexpedició. És el cas d'un grup colossal en guix que representava una lluita de lleons, titulat *Per l'amore*, del bolonyès Diego Sarti. Un comentarista de *La Esquella de la Torratxa*, descrivint les escultures de la mostra, digué: “Y finalment Sarti de Bolonia, autor de l'obra de mes bulto de l'Exposició; aquells dos lleons abrahonats que simulan una montanya de guix. Crec que sols de transports ha costat aquesta obra uns 200 duros á l'anada y'n costará altres tants á la tornada, de manera que lo que li haurian pogut concedirli de premi si s'ho hagués merescut, ja s'ho han gastat per passejarla”¹⁰⁷. Tot i que a Sarti se li va comprar una obra el 1891, no havia estat premiat i, per tant, no devia tenir franquícia de transport. A *La Vanguardia* consta que l'artista volgué fer donació de la seva escultura a l'ajuntament¹⁰⁸. Segons Boronat, el jurat havia fet un judici desfavorable de la peça i l'artista l'abandonà¹⁰⁹. Finalment, fou destruïda el 1898 ja que havia patit molts desperfectes.

6.6.5. Crítica de l'exposició

Durant el certamen, Raimon Casellas es va ocupar de fer-ne la crítica a *La Vanguardia*. Com hem explicat, Casellas havia resultat nomenat membre del jurat de recompenses de la secció d'escenografia, però havia renunciat perquè no interferís amb la seva feina de crític artístic, la qual cosa ens ha permès disposar de la seva docta opinió en el diari. Per Casellas, la representació estrangera i espanyola és limitada: “Dado el módico estímulo de nuestras recompensas ó adquisiciones y el escaso renombre de nuestra ciudad como centro artístico, sería insigne candidez esperar que Francia había de asistir á nuestras exposiciones con obras de Puvis ó Monet, de Degas ó Besnard; que Inglaterra pudiera mandarnos sus Whistler y Burne Jones, sus Wats ó sus Sargent; que Bélgica enviara sus Khnopff ó sus Leempoels; Holanda, los Mesdag é Israels, y Alemania, los Bocklin y los Stuck”. També es dol del fet que hi són absents alguns artistes catalans de renom que van concórrer a l'anterior, com Mas i Fontdevila i Baixeras, i que alguns artistes importants de l'escena catalana hi han presentat obres per fer “acte de presència”. Tot i aquestes limitacions, conclou que la mostra és més interessant que l'anterior i que reflecteix les diferents tendències de la contemporaneïtat. En els tres anys que separen la primera de les mostres municipals i la present, Casellas observa canvis: la pintura religiosa i històrica pràcticament ha desaparegut –amb alguna excepció propera al misticisme simbolista–;

¹⁰⁷ FRA JUNCOSA, “Exposició de bellas arts”, *La Esquella de la Torratxa*, núm. 805, 15-6-1894, pàg. 374.

¹⁰⁸ *La Vanguardia*, 17-7-1894, pàg. 2.

la pintura de paisatge està experimentant una evolució des del realisme a l'interès lumínic i fenomenològic, i la de gènere també abandona el realisme en favor d'un idealisme més esteticista. Hi ha dues obres que el primer dia d'exposició li criden poderosament l'atenció: *La ferreria*, de Lluís Graner, i *Els primers freds*, de Miquel Blay, peces que seran adquirides per l'ajuntament.

Casellas fa una sèrie d'articles¹⁰⁹ en relació amb l'exposició que no es limiten a fer un repàs descriptiu de les obres: no només expressa les sensacions que li produeixen certes obres que li criden l'atenció, sinó que combina la crítica amb digressions sobre els corrents de l'art coetani. D'entrada, fa una afirmació rotunda: “El cuadro de historia tradicional, tanto el que aspiraba á la depuración pseudo-clásica, como el que tendía á la expresión dramática; así el que se amparaba de la arqueología greco-romana, como el que se complacía en los arcaísmos medioevales ó en las anécdotas del renacimiento ó en los hechos de la vida próximamente pasada, como modalidad artística de pintura, ha muerto definitivamente. Si en vez de defunción, no registrada todavía en el centro de España, se prefiere afirmar la evolución de este género, sea”. Amb aquesta frase, Casellas es fixa en el fet que fins i tot en els quadres amb assumpte històric o religiós predomina el paisatge i posa com a exemples algunes obres de l'exposició: un quadre (*El Lepanto*, de Justo Ruíz Luna)¹¹¹ que, pel títol, al·ludeix a una batalla naval, però que formalment és una marina; o un llenç que representa la destrucció de les tombes dels reis de França pels revolucionaris (*Pueblo o reyes*, de Juan Luna Novicio), un assumpte tractat amb un antiquat romanticisme, incorporat en un paisatge de tall impressionista. També destaca obres d'artistes catalans, en què darrere de l'assumpte social o religiós-místic, destaca la representació anímica del paisatge: Soler de las Casas, Llimona, Vayreda, Clapés o Torrecassana. Casellas dedica un llarg paràgraf a una obra de Clapés titulada *La plegaria* que, procedent de la col·lecció del comte Güell, es va exhibir només per a l'exposició. L'obra, descrita de forma minuciosa per Casellas, representava una família de desheretats postrada davant un Crist crucificat, en un paisatge colpidor i un cel crepuscular.

El crític dedica un altre article a la pintura de paisatge, ben representada a Catalunya, “bien al contrario del resto de España, que se adhirió con fervor al anacronismo

¹⁰⁹ BORONAT (1999), pàg. 45.

¹¹⁰ *La Vanguardia*, 1-5-1894, pàgs. 4-5; 14-5-1894, pàgs. 4-5; 24-5-1894, pàgs. 4-5; 21-6-1894, pàgs. 3-5; 12-7-1894, pàg. 4.

¹¹¹ Consta que el pintor gadità Ruíz Luna va tornar a concórrer a l'exposició nacional de Madrid del 1895 amb aquesta mateixa obra, taxada a Barcelona amb 10.000 pessetes.

heroico". Aquesta tendència al paisatgisme realista, Casellas l'explica pel caràcter positivista i modern del poble català, contraposat a "La España castellana, naturalmente reacia a las actividades y transformaciones de la vida moderna, bien hallada además con la pasiva memoria de sus gloriosas tradiciones". Casellas recorda, però, que la pintura de paisatge no és una invenció moderna, sinó una constant en la pintura catalana del segle XIX, que evoluciona des de formes acadèmiques a d'altres més realistes, des d'un procés intern, amb pocs influxos forans. Casellas situa Martí Alsina com a precursor indiscutible i mestre de paisatgistes de l'escola d'Olot o vinculats a aquesta manera de concebre el paisatge, com Vayreda i Urgell. El crític proclama l'originalitat de l'escola paisatgista catalana, tot i que considera que "Las obras presentadas en el concurso actual por los paisajistas *olotinos*, así los viejos como los nuevos, más ó menos influidos todos en estos últimos años por las técnicas en boga y por las corrientes generales del arte extranjero, no ofrecen cosa nueva ni superior á lo sabido y de costumbre. Antes al contrario, las producciones de ahora nos parecen menos relevantes que otras veces, como si delatasen el cansancio que ha sentido el pintor al rehacer una vez más sus temas tradicionales. Tal vez, más que otra cosa, acusan la indecisión del artista que, preocupado por fascinadoras tendencias nuevas, vacila entre la manera descriptiva de ayer y la evocación sugestiva de última hora". Tot i això, fa destacar aquesta pintura per sobre d'alguns quadres, desfassats, de la secció estrangera. També aprofita alguns dels quadres de la mostra per il·lustrar tendències més modernes de la pintura de paisatge: una més italianitzant, protagonitzada pels Il·luministes sitgetans, i una altra més afrancesada, descoberta per Casas i Rusiñol, i encara una altra britànica, que qualifica de "whistleriana", observable sobretot en algunes obres estrangeres.

Davant la personalitat del paisatgisme català –i d'algunes obres estrangeres- Casellas hi contraposa els pintors peninsulars: "Parémonos ante cualquiera de estas telas sevillanas, malagueñas ó valencianas, que tanto abundan en el Palacio de Bellas Artes, y lo que ante todo llamará nuestra atención será la impersonalidad absoluta de semejantes visiones. Con impunidad podrían los autores cambiar sus firmas de un cuatro al otro [...], todos parecen vaciados en un molde único". El paisatge del reputat Sánchez Perrier és, a ulls del crític, "una muestra acabada de naturaleza rancia e insubstancial". Per contra, Casellas aprecia el mèrit de les novedoses composicions presentades per l'asturià Darío de Regoyos. També destaca alguns pintors retratistes, com Clapés, Graner o Casas i alaba el retrat de la Infanta Paz, de Lenbach (que va merèixer finalment el premi d'honor).

Pel que fa a l'escultura, tant Casellas com Roca i Roca, també articulista a *La Vanguardia*, van destacar *Els primers freds* de Blay. Es dona la circumstància que aquesta obra ja havia estat premiada a l'exposició nacional de Madrid de 1893.

En el pol oposat, Miquel i Badia, obsessionat per la pintura d'assumpte, sentència: "Son muchas las personas que después de haber dado la primera vuelta por nuestra Exposición salen diciendo que en ella no hay nada, absolutamente nada. La verdad es que la masa general del público busca en una Exposición de pintura y escultura asuntos que le digan algo, y como estos asuntos apenas existen en la que está abierta en Barcelona, de ahí que les produzca la impresión que hemos hablado"¹¹². I, a diferència de Casellas, que certifica la mort dels gèneres tradicionals i mira amb unes ulleres noves fins i tot quadres d'assumpte, Miquel i Badia es dedica a recórrer les sales per trobar algun assumpte que valgui la pena: en troba algun, com *Pueblo y reyes* de Luna Novicio, però el titlla de confús de composició; *Sor Sanxa* de Torrecassana, el troba trist i apagat; *Será differia* de Santamaria, el troba desigual d'execució. Miquel i Badia ressaltava obres que, al seu judici, mereixen un elogi: *Sant Llorenç de Munt*, un paisatge de Vancells; *Venite et prandete*, de Joan Llimona; *Gente de mar*, d'Eliseu Meifrèn, *Rosas y primaveras*, de Josep Mirabent; *La ferreria*, de Lluís Graner; *Salida del baile*, de Romà Ribera; *Poesia d'hivern*, de Joaquim Vayreda. Es dona la circumstància que la majoria d'aquestes obres figuraran entre les adquirides, ja sigui per la Diputació o per l'Ajuntament, la qual cosa ens fa inferir que els gustos del jurat no estan lluny dels del crític.

I, com era habitual, Miquel aprofita per criticar Casas i Rusiñol, als que anomena els "pontífexs de l'impressionisme": "*La romanza* de Santiago Rusiñol pertence a la *fine fleur* del impresionismo. Que hay alguna mancha bien puesta, no cabe negarlo, pero que aquello pase de esbozo tampoco. Y aun como esbozo hay que convenir en que tiene mucho tan convencional como lo que los artistas de la escuela censuran en los que ellos tildan de académicos"¹¹³. I continua: "Una vez más hemos de consignar que tenemos en grande estima el talento de estos dos jóvenes artistas, quienes poseen indudablemente dotes nada comunes para la pintura. Lo que no estimamos por igual modo es el sistema, mejor dicho, la manera que han dado en seguir en la mayor parte de sus cuadros, y decimos la mayor parte, porque en ocasiones les pasa lo del *Chassez le naturel, il revient au galop*, o sea que son verdaderos, a pesar de los

¹¹² MIQUEL I BADIA, Francesc, "Segunda Exposición General de Bellas Artes (I), *Diario de Barcelona*, 14-5-1894, pàg. 5688.

grises, de los azules y de los verdes inverosímiles a que les tiene tanta afición la escuela [...] Son cuadros que repelen a quien se pone a mirarlos y es que si en ellos hay alguna habilidad o destreza de desempeño, les falta la sal del arte, que solo se alcanza por medio de la idealización, discretamente empleada y como lo señalan los preceptistas y el ejemplo de los grandes maestros”¹¹⁴. També carrega contra la modernitat de Zuloaga: “Sobre Zuloaga repetiremos lo que dijimos en otra ocasión. En ellos se descubre la mano de un pintor, mas por lo extravagantes todo el mundo se ríe al verlos. Es querer llegar a la originalidad por el camino de lo estrambótico”¹¹⁵.

Pel que fa a l'escultura, Miquel i Badia destaca les dues obres de Blai, *Els primers freds* i *Margheritina*, així com una obra de tall tradicional de Vallmitjana, *Leona con sus cachorros*. En la darrera de les crítiques que dedica a l'exposició al *Diario de Barcelona*, conclou: “En resumen, ha dominado en nuestra Exposicion la tónica que hoy día se advierte en todas. Pocos asuntos y bastante habilidad de desempeño. El impresionismo no ha ganado terreno desde la anterior, pero tampoco ha adelantado nada, como acabamos de indicarlo, el arte elevado”¹¹⁶, malgrat que reconeix que ha estat un èxit de públic.

Al costat del punt de vista de Miquel i Badia, trobem crítics, com Josep M. Jordà, que considera que la millor obra de l'exposició és *Lectura romàntica*, de Rusiñol, i que defensa l'obra de tots els que l'anterior detesta: Casas, Rusiñol, Feliu de Lemus, Meifrèn, Pichot, Regoyos o Zuloaga¹¹⁷, amb qui havia conviscut a París, juntament amb Rusiñol. Josep Yxart¹¹⁸, en diversos articles a *La Ilustración Artística*, descriu la gran varietat de temàtiques i maneres de pintar, algunes caduques, d'altres més innovadores però de seguida imitades. La seva primera impressió és que no ha canviat res des del 1891, tot i que després s'afanya a fer constar algunes excepcions, com Casas, Rusiñol, Regoyos, Graner i alguns estrangers com Morbelli, Ten Cate i Macaulay, amb obres que foren justament adquirides. Considera que l'escultura no és

¹¹³ MIQUEL I BADIA, Francesc, “Segunda Exposición General de Bellas Artes (I), *Diario de Barcelona*, 14-5-1894, pàg. 5688.

¹¹⁴ MIQUEL I BADIA, Francesc, “Segunda Exposición General de Bellas Artes (II), *Diario de Barcelona*, 22-5-1894, pàg. 6010.

¹¹⁵ MIQUEL I BADIA, Francesc, “Segunda Exposición General de Bellas Artes (II), *Diario de Barcelona*, 22-5-1894, pàg. 6010.

¹¹⁶ MIQUEL I BADIA, Francesc, “Segunda Exposición General de Bellas Artes (VI), *Diario de Barcelona*, 19-6-1894, pàg. 7195.

¹¹⁷ JORDÀ, Josep M., “Exposición de Bellas Artes (IV)”, *La Publicidad*, 8-6-1894.

¹¹⁸ YXART, Josep, “La Exposición Internacional de belles arts” (I, II, III), *La Ilustración Artística*, núm. 645 (7-5-1894), 646 (14-5-1894) i 647 (21-5-1894).

millor que la pintura, tot i que, segons ells, en algunes obres s'observen tímidament les noves tendències.

6.5.2. Transcendència de les adquisicions

En comparació amb l'exposició del 1891, en aquesta mostra es van adquirir menys obres, però també trobem un ventall de tendències: paisatges, interiors descriptius i temàtiques d'assumpte anecdòtic o amb connotacions dramàtiques. Entre els primers, destacariem *Gent de mar*, d'Eliseu Meifrèn, o *Sortida de la lluna*, de Robert Stevenson Macaulay; un bon exemple del segon grup seria un interior de l'etapa parisenca de Rusiñol, *Novel·la romàntica*; i finalment trobem obres característiques de l'anecdotesme finisecular, com *Sortida del ball*, de Romà Ribera, al costat d'obres més tradicionals, com *Vora el llit de mort de la mare*, de Théodor Hummel. Com ja va passar en l'edició anterior, els artistes estrangers no foren representatius de tendències gaire innovadores. No es va comprar cap obra de Casas, entre altres coses perquè ell mateix formava part del jurat de recompenses. En aquesta exposició, Casas presentava tres olis, un dels quals amb el títol *Flores deshojadas*, un nu femení en escorç, que va acabar regalant a Isaac Albéniz en no trobar comprador.

Entre les adquisicions de pintura de la Diputació sobresurt un altre Rusiñol, *Una romança*, de factura semblant a l'adquirit per l'ajuntament i un Mir, *Sol i ombra*, al costat de paisatges de Roig i Soler, Vancells i Vayreda, i d'obres més convencionals, com *Serà diftèria?*, del pintor burgalès Marceliano de Santamaría. Es dona la circumstància que aquell any 1894 van morir tres dels grans pintors catalans: poc abans d'iniciar-se l'exposició, el paisatgista clàssic per excel·lència, Lluís Rigalt (1814-1894); el 31 d'octubre un altre gran paisatgista, Joaquim Vayreda (1843-1894) i el 21 de desembre, el pintor Ramon Martí Alsina (1826-1894).

No es va comprar obra ni de Regoyos ni de Zuloaga, dos artistes que gaudien ja de força seguidors i amics a Catalunya. Justament, un grup d'amics —entre els quals Casas, Rusiñol, Gaudí, Pascó, Casellas, Sardà, Pellicer, Pichot i el mateix Casellas— van convenir que comprarien el quadre de Regoyos que havia estat premiat amb diploma, *Al mes de María*, realitzat pel pintor el 1884 durant la seva estada a Brussel·les i avui en una col·lecció privada, per oferir-lo a l'ajuntament. Els regidors que formaven part de la comissió organitzadora de l'exposició van discutir l'assumpte i van refusar la donació, al·legant que en el seu moment el jurat no havia seleccionat l'obra per ser adquirida i, en conseqüència, adquirir-la a posteriori representaria

desautoritzar-lo¹¹⁹. L'afer d'aquest quadre és simptomàtic de les limitacions econòmiques de les mostres: la peça havia rebut el reconeixement en forma de diploma però, a l'hora de seleccionar les possibles adquisicions, el jurat havia triat altres obres menys innovadores. Ramon Casas i Joan Sardà formaven part d'aquest jurat i és possible que, a més d'haver aconseguit premiar l'obra, haguessin proposat de comprar-la, però en el jurat hi havia altres veus –Antoni Caba, Benet Mercadé i Frederic Schwartz- que potser no hi van estar d'acord. L'obra costava només 600 pessetes, mentre que les que presentava Zuloaga costaven entre 1.500 i 2.000. Així i tot, aquest premi va representar que Regoyos fos franquiciat per assistir a les mostres dels anys següents: hi va assistir el 1896, però no el 1898; Zuloaga en canvi hi va assistir a les dues següents. Com altres vegades va succeir, *Al mes de Maria* de Regoyos va tornar a ser exposada amb èxit als *Quatre Gats*, l'any 1898.

***Al mes de Maria*, obra de Regoyos premiada però no adquirida el 1894.**

En el cas de l'escultura, observem peces convencionals, que persegueixen mostrar la perícia tècnica de l'artista, com és el cas de *l'Enterrament de Judes*, de Rafael Atché, *Daina atacada per un àliga*, de Josep Campeny, o bé una revisió del "nen de l'espina", amb el *Pescador de pops*, de l'italià Eduardo Rossi, obra de la qual actualment hi ha un buidat en bronze en una font propera a les Drassanes de Barcelona. L'única obra que introdueix novetats en el tractament de l'assumpte i de la forma és el brillant conjunt escultòric de Miquel Blay, *Els primers freds*, que a finals del segle XIX es va decidir passar a marbre. Aquesta peça que, en transcendir el realisme, anuncia el modernisme escultòric, havia estat premiada a l'exposició nacional del 1892 i, a part de ser premiada i adquirida en la mostra barcelonina del 1894, també va obtenir una primera medalla a l'exposició universal de París del 1900. Sobre aquesta obra, Josep

¹¹⁹ BORONAT (1999), pàg. 47; VALDÉS (2004).

Roca i Roca va destacar que havia catapultat a la fama al seu autor, a penes conegut a la seva terra¹²⁰. Això no obstant, l'articulista oblida que l'ajuntament li va comprar un bust en guix representant un home vell en l'exposició del 1891, quan només era un artista prometedor. Cal afegir una segona obra de Blay premiada, *Margheritina*, que constituïa, de fet, el bust d'una nena el model de la qual podria ser el mateix que el del grup escultòric. Tot i que al MNAC existeix una reproducció en bronze, no sembla que correspongui a la peça que s'exhibia el 1894 que, segons el catàleg, era feta en marbre. Aquesta peça formava part de la darrera entrega d'obres que l'any 1893 va fer Blay a la Diputació Provincial, corresponent a la beca d'estudis de què gaudia a Roma. Blay va tenir el permís de l'entitat per reproduir la peça en marbre a partir del guix que havia lliurat, amb vistes a la venda. D'aquesta peça existeixen sengles models de guix al Museu de la Garrotxa (Olot), així com diverses versions en bronze i marbre, com la de la col·lecció de la Fundació de les Arts i els Artistes. La reproducció seriada i limitada d'obres, sobretot de bronzes, era una pràctica comú de l'època, ja que gaudien de gran acceptació com a peces de saló. A la Barcelona del moment, l'empresa Masriera fou líder en aquest sector i, justament, hi consta una *Margheritina* en bronze platejat entre el conjunt d'obres de Frederic Masriera presentades a la secció d'indústries artístiques del 1896. La peça del MNAC podria tractar-se d'una reproducció a partir de l'exemplar de la Diputació, que devia ingressar al museu quan la col·lecció provincial hi fou incorporada, o bé procedir de la mostra de 1896, tot i que a priori no consta entre les compres¹²¹.

***Margheritina*, de l'escultor Miquel Blay, en la versió en bronze (MNAC) i en marbre (Fundació de les Arts i els Artistes)**

¹²⁰ ROCA I ROCA, Josep, "La semana en Barcelona", *La Vanguardia*, 11-12-1892, pàg. 4.

¹²¹ El bust *Margheritina* no apareix en les diverses llistes d'adquisicions que figuren en l'expedient del 1894, excepte en una però està guixat com si no tingués efecte. En l'expedient del 1896 el jurat proposa comprar quatre dels bronzes que presenta Masriera, però el bust no es troba entre les peces. Tampoc no apareix en el catàleg del museu de belles arts de 1906.

ANNEX 1. PREMIS EN FORMA DE PREMI D'HONOR I DIPLOMES HONORÍFICS

Adquisicions de l'Ajuntament de Barcelona

	PREMI D'HONOR	Títol original	Núm.	País
1	LENBACH, Franz von	Retrato de S.A.R. Doña Maria de la Paz	520	Alemanya

DIPLOMES

	PINTURA SECCIÓ ESPANYOLA	Títol original	Núm.
2	CLAPÉS, Aleix	Retrat	22
3	LUNA, Juan	La abadía de St. Denis	46
4	OLIVER, Marià	Visión de San Francisco de Asís	58
5	PINÓS, Joan	La beguda dels segadors	62
6	SANTAMARÍA, Marceliano ¹²²	¿Será diferencia?	72
7	URGELL, Modest	Campos de soledad	82
8	FELIU, Manuel	Mary	108
9	MASRIERA, Francesc	Fatigada	117
10	VANCELLS, Joaquim ¹²³	Sant Llorens de Munt	145
11	MEIFRÈN, Eliseu	Gente de mar	184
12	BARRAU, Laureà	La missa matinal	209
13	BRULL, Joan	Rosalía	211
14	GRANER, Lluís	La ferreria	220
15	MIRALLES, Francesc	Retrat	231
16	REGOYOS, Darío de	Al mes de María	235
17	RIBERA, Romà	Salida del baile	239
18	RUSIÑOL, Santiago	Novela romántica	243
19	FILLOL, Antoni	A ése...	271

	DIBUIX, GRAVAT, ESCENOGR. SECCIÓ ESPANYOLA	Títol original	Núm.
20	ARMET, Josep	Dibujos al lápiz	752
21	PAHISSA, Jaume	Riera de Rubí	800
22	URRABIETA, Daniel	Ilustraciones novela "D. Pablo de Segovia"	828-848
23	XUMETRA, f.	Dibujo ornamental flora española	857
24	RÍOS, Ricardo de los	Aguafuertes	885
25	SADURNÍ, Josep	Aguafuertes	888-891
26	ALARMA, Salvador	Decoración interior	921
27	LABARTA, Lluís	Figurines "La Sirena"	944
28	SOLER ROVIROSA, Francesc	Decoración "La Sirena"	957
29	VILOMARA, Maurici	Decoración calle	994

	PINTURA I DIBUIX. SECCIÓ ESTRANGERA	Títol original	Núm.	País
30	BARTELS, Hans von	Efecto de luna	522	Alemanya
31	GIETL, Josua von	Tarde de verano	535	Alemanya
32	HUMMEL, Theodor	Junto al lecho mortuario	541	Alemanya

¹²² Adquisició de la Diputació Provincial.

¹²³ Adquisició de la Diputació Provincial.

33	MARR, Carl	Retrato	545	Alemanya
34	UHDE, Frederich de	Revêusse	566	Alemanya
35	BEAURY, Amélie	Retrato de Mme. S.	582	França
36	ENGEL, Joseph	Los niños	869	França
37	HEIM, Enrique	Camino de la escuela	870	Alemanya
38	RENOUARD, Paul	Croquis de animales	906-960	França
39	CATE, Siebe ten	El puente de Londres	612	França
40	DEFAUX, Alexandre	Une rue a Chateau Lindon	625	
41	MACAULAY, Stevenson	Moonrise	662	Anglaterra
42	MORBELLI, Angelo	Alba	680	Itàlia
43	MAUROU, Paul	Santo Tomás de Aquino	900	França
44	RAAB, Doris	Lección de baile	904	Alemanya
45	RAAB, Joh. Leanh.	Aguafuertes	905	Alemanya

	ESCULTURA. SECCIÓ ESP.	Títol original	Núm.	
46	ATCHÉ, Rafel	Entierro de Judas	996	
47	BLAY, Miquel	Los primeros fríos	1004	
48	BLAY, Miquel	Margheritina	1005	
49	CAMPENY, Josep	Gamo atacado por un águila	1012	
50	FUXÀ, Manuel	Regnum meum...	1036	
51	MONTERRAT, Josep	Cabeza de estudio	1052	
52	NOGUÉS, Anselm	Perro	1055	
53	PAGÈS, Josep	Lo primer rencorós	1060	
54	PARDO DE TAVERA, Félix	Pensativa	1061	
55	PARERA, Antoni	Gerona	1065	
56	RIU, Tomàs	Santa Cecilia	1074	
57	SERRET, Albert	Pobre niño	1082	
58	SOLER, Josep	Mayo	1084	
59	VALLMITJANA, Venanci	Hernán Cortés	1094	
60	VALLMITJANA, Agapit	San Gerónimo	1096	

	ESCULTURA. SECCIÓ EST.	Títol original	Núm.	País
61	CIFARIELLO, Felipe	Martirio	1109	Itàlia
62	JERACE, Vincenzo	Fauna	1120	Itàlia
63	JOLLO, Domenico	Monello	1121	Itàlia
64	MARINO, Rafael	A Santa Lucía	1126	Itàlia
65	ROSSI, Eduardo	Pescatore di polipi	1131	Itàlia
66	CHARLIER, Guillermo	Prière	1110	Bèlgica
67	LE ROY, Hipolite	Ours polaire	1124	Bèlgica
68	RINGEL, Juan	Cabeza de San Juan	1130	França
69	SMICHT, Baltasar	Glaucos en la arena	1136	Alemanya
70	WIND, José	Cacharrero	1139	Alemanya

	ARQUITECTURA. SECCIÓ ESP.	Títol original	Núm.	
71	PONS, Joan B.	Planta y secciones de Stas. Creus	1183	
72	FONT, August	Proyecto de mercado	1168	
73	SOLER, Frederic	Proyecto de Iglesia de Vallvidrera	1189	
74	BRUGUERA, Joan	Proyecto de sarcófago	1147	
75	FLAQUÉS, Pere	Proyecto de Plaza de Cataluña	1162	

	ARQUITECTURA. SECCIÓ EST.	Títol original	Núm.	País
76	SEIDL, Gabriel	Proyecto iglesia Sta. Ana de	1204	Alemanya

		Munich		
--	--	--------	--	--

	REPRODUCCIONS. SECCIÓ ESP.	Títol original	Núm.
77	BENLLIURE, Blai	La Madonna	1214
78	MASRIERA, Frederic	Estatua sepultura Felipe el Hermoso	1226

	REPRODUCCIONS. SECCIÓ EST.	Títol original	Núm.	País
79	MOLLICA, Giovanni	Vasos griegos	1241	Itàlia
80	PANDIANI, Antonio	Copa romana en bronze	1244	Itàlia

ANNEX 2. COMISSIONS I JURATS

COMISSIÓ ORGANITZADORA

Presidència: Josep Collasso i Gil, alcalde.

Vocals: els tinents d'alcalde Frederic Schwartz, Alexandre de Rich, Josep M. Rufart, Esteve Fàbrega, Eusebi Passarell, Frederic Travé, Lleó Guerrero, Frederic Heredia, Frederic Bonay, Joan de la Creu Monfredi, Joaquim Folch i Magí Fita; els alts càrrecs acadèmics i professionals eren el president de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts, el director de l'Escola Oficial de Belles Arts, el director de l'Escola Oficial d'Arquitectura, el president de l'Associació d'Arquitectes, el president de l'Associació de Mestres d'Obres, el director de l'Escola d'Enginyers Industrials, el director de l'Escola Provincial d'Arts i Oficis, el president de l'Associació d'Enginyers Industrials, el president de la Comissió Provincial de Monuments històrics i artístics, i el delegat de l'Associació Nacional d'Enginyers Industrials; els representants de diferents entitats eren els presidents del Cercle Artístic, del Foment del Treball Nacional, del Centre Industrial de Catalunya, de l'Ateneu Obrer, de la SEBAP, de l'Associació Literària i Artística de Barcelona, i del Cercle artístic de Sant Lluç; i altres persones a títol propi eren Agapit Vallmitjana, catedràtic d'escultura de l'Escola Oficial de Belles Arts; els ex-alcaldes Joan Coll i Pujol i Manuel Henrich; Francesc Soler i Rovirosa, pintor escenògraf; Francesc Miquel i Badia, crític d'art; Lluís Domènech i Montaner, arquitecte; Salvador Sanpere i Miquel, historiador i crític d'art; Josep Masriera i Manovens, pintor; Tomàs de A. Coll, pintor i regidor; i els ex-regidors Feliu Rich i Marià Fuster.

Secretari: Carles Pirozzini.

COMISSIÓ EXECUTIVA

Tinents d'alcalde Frederic Schwartz (president), Magí Fita i Frederic Travé; Antoni Caba com a director de l'Escola Oficial de Belles Arts; Agapit Vallmitjana, com a catedràtic d'escultura de l'escola oficial de Belles Arts; Josep Vilaseca, president de l'Associació d'Arquitectes; Feliu Rich, ex-regidor, en qualitat d'ex-president de la primera exposició de belles arts; Marià Fuster, ex-regidor, en qualitat d'ex-membre del jurat de la primera exposició de belles arts; Josep Lluís Pellicer, cap dels museus de belles arts i de reproduccions, en qualitat de cap dels serveis tècnics de la mostra (és un auxiliar de la comissió, amb funció consultiva); Eduard Buxaderas, interventor municipal, en qualitat de cap del servei econòmic; i Carles Pirozzini, com a secretari general.

JURAT D'ADMISSIÓ I COL·LOCACIÓ

Grup primer (pintura, dibuix, gravat i escenografia):

Membres de la comissió organitzadora: president de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts; director de l'Escola Oficial de Belles Arts; Francesc Soler i Rovirosa.

Membres escollits: Romà Ribera, Josep A. de Trias i Lluís Graner.

Grup segon (escultura):

Membres de la comissió organitzadora: Sr. Catedràtic de l'Escola Oficial de Belles Arts; director de l'Escola Oficial d'Arts i Oficis; President del Cercle Artístic.

Membres escollits: Rafael Atché, Andreu Aleu i Josep Campeny.

Grup tercer (arquitectura):

en aquest cas, segons l'expedient, no es van poder escollir individus del jurat "por no figurar en dicho grupo expositor alguno"; per tant, es van nomenar tots d'ofici: el director de l'Escola Oficial d'Arquitectura, el President de l'Associació d'arquitectes i el del Centre de Mestres d'Obres.

Grup especial (reproduccions): Josep Lluís Pellicer.

Carles Pirozzini, com a secretari

JURAT DE RECOMPENSES

Grup primer:

Membres de la comissió organitzadora: Frederic Schwartz i Antoni Caba;

Secció 1: Benet Mercader, Ramon Casas, Joan Sardà.

Secció 2: Tomàs d'A. Coll, Josep Lluís Pellicer, Baldomer Galofré.

Secció 3: Josep Nicolau, Josep Torner, Josep Thomas.

Secció 4: Albert Bernis, Josep Pascó.

Grup segon:

Membres de la comissió organitzadora: Frederic Travé, Antoni de Sánchez.

Marià Fuster, Torquat Tasso, Antoni Vilanova.

Grup tercer:

Membres de la comissió organitzadora: Magí Fita, Lluís Domènech i Montaner.

Macari Planella, Antoni Rovira i Enric Sagnier.

Carles Pirozzini, com a secretari

ANNEX 3. OBRA ADQUIRIDA PER L'AJUNTAMENT

PINTURA	
<p>BRULL VINYOLES, Joan Brull Rosalia Rosalía (800p, 500p)</p> <p>Oli sobre tela (46 x 38 cm) MNAC 10878 Exp. 1894: núm. cat. 211, pàg. 69. Cat. Museu 1906: núm. 75, pàg. 31.</p>	
<p>CARBONELL SELVA, Miquel Retorn ¡¡Regreso!! (SD)</p> <p>Oli sobre tela (245 x 166cm) MNAC 10793 Exp. 1894: núm. cat. 102, pàg. 45. Cat. Museu 1906: núm. 92, pàg. 34.</p> <p>Observacions: Aquesta obra no consta en la llista d'adquisicions, sinó que fou adquirida el 1897, després de la mort de l'artista per 3.000 pessetes (<i>La Vanguardia</i>, 19-3-1897).</p>	
<p>GRANER ARRUFÍ, Lluís La ferreria La ferrería (15000p, 8000p)</p> <p>Oli sobre tela (265 x 364 cm) MNAC 10165 Exp. 1894: núm. cat. 220, pàg. 71. Cat. Museu 1906: núm. 79, pàg. 31.</p> <p>Observacions: Premi extraordinari de la Reina Regent</p>	
<p>HUMMEL, Théodor Vora el llit de mort de la mare An totembesse der muller- Junto al lecho mortuorio de la madre (3000marcs, 3000p)</p> <p>Oli sobre tela (88 x 123,5 cm) MNAC 11170 Exp. 1894: núm. cat. 541, pàg. 134. Cat. Museu 1906: núm. 253, pàg. 62.</p>	
<p>MACAULAY, Robert Stevenson Sortida de la lluna Moonrise – Efecto de luna (1250p, 1000p)</p> <p>Oli sobre tela (46 x 71 cm) MNAC 11093 Exp. 1894: núm. cat. 662, pàg. 156. Cat. Museu 1906: núm. 252, pàg. 61.</p>	
<p>MEIFRÈN ROIG, Eliseu Gent de mar Gente de mar (6000p, 3000p)</p> <p>Oli sobre tela (152 x 200 cm) MNAC 10825 Exp. 1894: núm. cat. 184, pàg. 63. Cat. Museu 1906: núm. 62, pàg. 28.</p>	

<p>MORBELLI, Angelo Morbelli Alba Alba (2000p, 1500p)</p> <p>Oli sobre tela (77,5 x 55 cm) MNAC 11137 Exp. 1894: núm. cat. 680, pàg. 160 Cat. Museu 1906: núm. 251, pàg. 61.</p>	
<p>RIBERA CIRERA, Romà Sortida del ball <i>Salida del baile</i> (5000p, 3000p)</p> <p>Oli sobre tela (113 x 65 cm) MNAC 10781 Exp. 1894: núm. cat. 239, pàg. 74. Cat. Museu 1906: núm. 93, pàg. 34.</p>	
<p>RUSIÑOL PRATS, Santiago Novel·la romàntica <i>Novela romántica</i> (5000p, 3000p)</p> <p>Oli sobre tela (140,5 x 221,5 cm) MNAC 10898 Exp. 1894: núm. cat. 243, pàg. 75. Cat. Museu 1906: núm. 81, pàg. 32.</p>	

<p>ESCULTURA</p>	
<p>ATCHÉ FANÉ, Rafael L'enterrament de Judas, <i>Entierro de Judas</i> (SD, 2500p)</p> <p>Guix (grup) 204 x 135 x 97 cm MNAC 010177 Exp. 1894: núm. cat. 996, pàg. 225. Cat. Museu 1906: núm. 43, pàg. 142.</p>	
<p>BLAY FÀBREGAS, Miquel Els primers freds, <i>Los primeros fríos</i> (6000p, 5000p)</p> <p>Guix (passat a marbre) (138 x 100 x 70 cm) MNAC 114802 Exp. 1894: núm. cat. 1004, pàg. 226. Cat. Museu 1906: núm. 23, pàg. 139.</p> <p>Premi de la infanta Isabel</p>	
<p>CAMPENY SANTAMARIA, Josep Daina atacada per un àliga <i>Gamo atacado por un águila</i> (3000p, 1000p)</p> <p>Bronze (130 x 139 x 85 cm) MNAC 011153 Exp. 1894: núm. cat. 1012, pàg. 228. Cat. Museu 1906: núm. 60, pàg. 147.</p>	

<p>CHARLIER, Guillaume Pregària <i>Prière</i> (SD, 1000p)</p> <p>Guix (passat a bronze el 1895) (120 x 102 x 49 cm) MNAC 010008 Exp. 1894: núm. cat. 1110, pàg. 245. Cat. Museu 1906: núm. 49, pàg. 143.</p>	
<p>CIFARIELLO, Filippo Martirio (4000, 2000p)</p> <p>Guix (alt. 100 cm) Exp. 1894: núm. cat. 1109, pàg. 245. Cat. Museu 1906: núm. 41, pàg. 142.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>FUXÀ LEAL, Manuel <i>Regnum meum non est de hoc mundi</i> (SD, 2000p)</p> <p>Guix (alt. 182 cm) Exp. 1894: núm. cat. 1036, pàg. 231. Cat. Museu 1906: núm. 13, pàg. 137.</p> <p>Observacions: NO LOCALITZADA</p>	
<p>JERACE, Vincenzo Fauna, <i>Fauna</i> (500lires, 300p)</p> <p>Bronze (14,5 x 26,5 x 22 cm) MNAC 010190 Exp. 1894: núm. cat. 1120, pàg. 246. Cat. Museu 1906: núm. 18, pàg. 138.</p>	
<p>PAGÈS HORTA, Josep El primer rencorós <i>Lo primer rencorós</i> (1000p, 450p)</p> <p>Guix (81,5 x 36 x 39 cm) MNAC 010810 Exp. 1894: núm. cat. 1060, pàg. 235. Cat. Museu 1906: núm. 15, pàg. 137.</p>	
<p>PARDO DE TAVERA, Félix Pensativa <i>Pensativa</i> (1000p, 750p)</p> <p>Guix, passat a bronze el 1895 (50 x 85 cm) MNAC 010812-000 Exp. 1894: núm. cat. 1061, pàg. 235. Cat. Museu 1906: núm. 20, pàg. 138.</p>	

<p>ROSSI, Eduardo Pescador de pops <i>Pescatore di polipi</i> (8000p, 4000p)</p> <p>Bronze (177 x 47 x 66 cm) MNAC 010181 Exp. 1894: núm. cat. 1131, pàg. 249. Cat. Museu 1906: núm. 8, pàg. 136.</p>	
<p>SIMONE, Salvatore Sant Joan Baptista San Juan (600lires)</p> <p>Bronze (47,5 x 19 x 21,5 cm) MNAC 011144 Exp. 1894: núm. cat. 1137, pàg. 250. Cat. Museu 1906: núm.64 , pàg. 147.</p> <p>Observacions: no consta en la llista d'adquisicions de l'expedient. Segons BORONAT (1999) fou abandonada per l'artista.</p>	
<p>MARINO, Raffaele A Santa Llúcia <i>A Santa Lucia</i></p> <p>Guix (140 x 45 x 100 cm) MNAC 010814 Exp. 1894: núm. cat. 1126, pàg. 248. Cat. Museu 1906: núm. 38, pàg. 141.</p> <p>Observacions: no consta en la llista d'adquisicions de l'expedient. Segons BORONAT (1999) fou abandonada per l'artista.</p>	

<p>DIBUIXOS</p>	
<p>CATE, Siebe ten Le pont de Londres (400FF, 400p)</p> <p>Pastel Exp. 1894: núm. cat. 612, pàg. 147. Cat. Museu 1906: núm. 357, pàg. 95.</p> <p>Observacions: En el catàleg de 1906 consta un quadre al pastel titulat "El Tàmesis a Londres" i diu per error adquirit el 1898. D'altra banda, en l'exposició del 1894 Cate va exposar dos quadres amb el nom <i>La Tamise à Londres</i> però tots dos consta que eren olis.</p>	
<p>DEFAUX, Alexandre Une rue à Château Laudon (800p, 600p)</p> <p>Pastel MNAC 11131-D Exp. 1894: núm. cat. 625, pàg. 149. Cat. Museu 1906: núm. 361, pàg. 96.</p> <p>Observacions: constava erròniament com a oli al catàleg del 1891. En el catàleg del 1906 consta que és un pastel, però apareix titulat <i>Una calle de Chateau London</i>.</p>	
<p>ENGEL, Joseph Les enfants (SD, 500p)</p>	

<p>5 dibuixos a la sanguina Exp. 1894: núm. cat. 869, pàg. 198. Cat. Museu 1906: núm. 265-269, pàg. 121.</p> <p>Observacions: Al catàleg de 1906 consten amb el títol <i>Los niños</i>.</p>	
<p>HEIN, Heinrich <i>Camino de la escuela</i> (100 marcos, 200p)</p> <p>Dibuix a la sanguina Exp. 1894: núm. cat. 870, pàg. 198. Cat. Museu 1906: núm. 265-269, pàg. 121.</p>	
<p>LABARTA GRANÉ, Lluís Figurines del drama original de D.J.Pin i Soler "Sirena" (SD, 500p)</p> <p>6 dibuixos aquarel·lats Exp. 1894: núm. cat. , pàg. . Cat. Museu 1906: núm. 943 i 944, pàg. 217.</p>	
<p>PAHISSA LAPORTA, Jaume <i>Riera de Rubí</i> (750p, 750p)</p> <p>Dibuix al carbó Exp. 1894: núm. cat. 800, pàg. 188. Cat. Museu 1906: núm. 61, pàg. 110.</p>	
<p>VILOMARA VIRGILI, Maurici <i>Decoración de calle</i> (SD, 500p)</p> <p>Dibuix aquarel·lat Exp. 1894: núm. cat. 994, pàg. 222. Cat. Museu 1906: núm. 5, pàg. 105.</p>	
<p>XUMETRA RAGULL, Ferran <i>Dibujo ornamental de la flora española</i> (1500p, 500p)</p> <p>6 Dibuixos a la ploma Exp. 1894: núm. cat. 856 a 861, pàg. 195. Cat. Museu 1906: núm. 5, pàg. 105.</p> <p>Observacions: al catàleg de 1906 consten com a <i>Flora ornamental</i>.</p>	
<p>URRABIETA VIERGE, Daniel Dibujos a la pluma del D. Pablo de Segovia (828-848) 2500p</p> <p>Dibuix a la ploma Exp. 1894: núm. cat. 828-848, pàg. 192. Cat. Museu 1906: núm. 2, pàg. 105.</p> <p>Observacions: l'aiguada <i>El juego del tejo en Salamanca</i>, que consta en el catàleg de 1906 com un dibuix adquirit el 1894, podria ser d'aquesta sèrie de dibuixos, dels quals potser només se'n va comprar algun exemplar.</p>	

ANNEX 4. OBRA ADQUIRIDA PER LA DIPUTACIÓ

<p>HERNÁNDEZ MORILLO, Daniel Lola Lola (1500P)</p> <p>Oli sobre tela Exp. 1894: núm. cat. 221, pàg. 71.</p> <p>Observacions: Destruïda en un incendi en un local de l'ajuntament.</p>	
<p>MIR TRINXET, Joaquim Sol i ombra (Sol y sombra) (500P)</p> <p>Oli sobre tela (95 x 79,5 cm) MNAC 10887 Exp. 1894: núm. cat. 120, pàg. 48.</p>	
<p>ROIG I SOLER, Joan Platja de Blanes <i>Playa de Blanes</i> (800p)</p> <p>Oli sobre tela (49 x 65 cm) MNAC 10748 Exp. 1894: núm. cat. 134, pàg. 51.</p>	
<p>RUSIÑOL PRATS, Santiago Una romança <i>Una romanza</i> (2000p)</p> <p>Oli sobre tela (89 x 111cm) MNAC 11422 Exp. 1894: núm. cat. 135, pàg. 51.</p>	
<p>SANTAMARÍA SEDANO, Marceliano de Serà diftèria? <i>¿Será difteria?</i> (10.000p)</p> <p>Oli sobre tela (201,5 x 311 cm) MNAC 10166 Exp. 1894: núm. cat. 72, pàg. 37.</p>	
<p>TORRESCASSANA SALLARÉS, Francesc Sor Sanxa <i>Sor Sanxa y sus compañeras de caridad</i> (sp)</p> <p>Oli sobre tela (300 x 400 cm) MNAC 11321 Exp. 1894: núm. cat. 79, pàg. 38.</p>	
<p>TRIADÓ MAYOL, Josep Pati de la Casa de Caritat <i>Patio llamado de Nadal y de Dou en la Casa Provincial de Caridad de Barcelona</i> (500p)</p> <p>Oli sobre tela (61 x 39cm) MNAC 10831 Exp. 1894: núm. cat. 143, pàg. 53.</p>	

<p>VANCELLS VIETA, Joaquim Sant Llorenç de Munt <i>San Llorens de Munt</i> (2500p)</p> <p>Oli sobre tela (186 x 301 cm) MNAC 11023 Exp. 1894: núm. cat. 145, pàg. 54.</p>	
<p>VAYREDA VILA, Joaquim Poesia d'hivern <i>Poesia d'ivern</i> (1000p)</p> <p>Oli sobre tela (78 x 138 cm) MNAC 10570 Exp. 1894: núm. cat. 249, pàg. 76.</p>	